

Η «αρχιτεκτονική» της ζαρντινιέρας

Τάσης Παπαϊωάννου - 03/07/2020

Είναι γνωστό ότι το χτισμένο περιβάλλον εκφράζει στον χώρο και τον χρόνο τις κοινωνικοοικονομικές, πολιτικές και ιδεολογικές συνθήκες της κάθε εποχής, γενικότερα τον τρόπο ζωής μιας κοινωνίας. Την ίδια στιγμή όμως, επηρεάζει και διαμορφώνει τα πρότυπα των πολιτών σε ότι αφορά τον κτιριακό πολιτισμό (και όχι μόνον) μιας χώρας. Η σχέση είναι αμφίδρομη• το ανθρωπογενές περιβάλλον στο σύνολό του, επηρεάζει και επηρεάζεται από τον τρόπο ζωής σε κάθε ιστορική συγκυρία, και επομένως κάθε επέμβαση σε αυτό έχει τεράστια σημασία, όχι μόνον για το παρόν, αλλά και για το μέλλον.

Τις τελευταίες δεκαετίες ο δημόσιος χώρος της Αθήνας έχει αφεθεί στη μοίρα του. Καμιά έγνοια από το κράτος για τον εκσυγχρονισμό του, τον επανασχεδιασμό του με γνώμονα τις πραγματικές ανάγκες των κατοίκων του, τα πιεστικά προβλήματα που συσσωρεύονται και σε ορισμένες περιπτώσεις τείνουν να γίνουν χιονοστιβάδα με απρόβλεπτες συνέπειες. Πλατείες και παιδικές χαρές παρουσιάζουν εικόνα εγκατάλειψης και ερήμωσης, ενώ τα λιγοστά πάρκα με τα αφρόντιστα καχεκτικά δέντρα μετατράπηκαν σε χώρους

ανοίκειους και επικίνδυνους, ιδιαίτερα τα βράδια, για τους πολίτες. Τα παιδιά δεν παίζουν πια στο έδαφος και έχουν στριμωχτεί στο στενό μπαλκόνι της πολυκατοικίας, με ολέθριες επιπτώσεις για την ανάπτυξη και την ψυχοσύνθεσή τους. Παράλληλα, δρόμοι, άθλια και επικίνδυνα πεζοδρόμια, αλλά και κάθε σπιθαμή ελεύθερου χώρου, έχουν κατακυριευθεί εδώ και χρόνια από τα αυτοκίνητα, λειτουργώντας αποκλειστικά ως χώροι στάθμευσης, δυσχεραίνοντας ακόμη περισσότερο την κίνηση των ανθρώπων.

Τα προβλήματα είναι γνωστά σε όλους. Η πόλη σταδιακά μεταλλάχθηκε σε αστική ζούγκλα, δίχως κανόνες, όπου εφαρμόζεται το δίκαιο του ισχυρότερου. Τα έργα που γίνονται κατά καιρούς αφορούν συνήθως ασφαλοστρώσεις και ακαλαίσθητες πλακοστρώσεις, οι οποίες καλύπτουν σαν σάβανο το έδαφος μιας πόλης που δυσκολεύεται να αναπνεύσει και πνίγεται μέσα στους τόνους μπετόν που την καλύπτουν.

Όσες φορές διαφημίζονται στα ΜΜΕ οι βαρύγδουπες εξαγγελίες των επεμβάσεων στον υπαίθριο δημόσιο χώρο μέσω φανταχτερών αναπλάσεων, αυτές αφορούν το κέντρο της Αθήνας, το οποίο παρουσιάζει και τα λιγότερα προβλήματα σε σχέση με τις απόμερες γειτονιές της. Έργα “βιτρίνας” όπως έχουν καθιερωθεί να αποκαλούνται, αφήνοντας όλες τις άλλες περιοχές στη σκιά, αφού από εκεί δεν πρόκειται ποτέ να περάσουν οι κάμερες της τηλεόρασης. Έργα που αναρωτιέσαι ποιους εντέλει αφορούν.

Παλαιότερα, η πολυδιαφημισμένη πεζοδρόμηση της Πανεπιστημίου, με το επικοινωνιακό «Rethink Athens» που ευτυχώς έμεινε στα χαρτιά, και πριν λίγες μέρες η φαντασμαγορική αποκάλυψη της πολύπαθης πλατείας Ομονοίας με το στρογγυλό συντριβάνι, τα πολύχρωμα φώτα και το γκαζόν να την περιτριγυρίζει. Τι μανιά με το γκαζόν σ’ αυτή τη χώρα! Φαίνεται πως μαζί με τους φοίνικες αποτελούν ένα είδος φετίχ των περισσότερων δημάρχων, ότι τάχατες προσδίδουν μία εικόνα αίγλης και κοσμοπολιτισμού στους Δήμους τους. Ποιος ξέρει τι έχουν στο μυαλό τους, αλλά κατά πως φαίνεται μάλλον θα επιθυμούσαν να ζουν σε μια άλλη χώρα και όχι στον βραχώδη και άνυδρο τόπο τους, με τις ελιές και τους μυρωδάτους θάμνους που τον κατακλύζουν, τα πράσινα χόρτα που το καλοκαίρι γίνονται χρυσοκίτρινα και χαρακτηρίζουν αιώνες τούτη τη γωνιά της γης.

Αποκορύφωμα του πώς αντιλαμβάνονται σήμερα στον Δήμο τις επεμβάσεις στον ζωντανό ιστό της πόλης, αποτελούν οι τελευταίες προτάσεις για τον περιβόητο «Μεγάλο Περίπατο», ένα νέο “όραμα” από ακόμη έναν Δήμαρχο για την πρωτεύουσα, το οποίο μπαίνει σε εφαρμογή με fast-track διαδικασίες εν μέσω πανδημίας. Μένει κάποιος εμβρόντητος όταν πρωτοαντικρίζει τα κακότεχνα φωτορεαλιστικά εργολαβικής αισθητικής, όπου κυριαρχούν οι ζαρντινιέρες στη σειρά που οριοθετούν τις ζώνες κίνησης πεζών-ποδηλάτων-οχημάτων, τα εκτυφλωτικά χρώματα στα δάπεδα, οι πορτοκαλί πλαστικές κορύνες. Τόση κακογουστιά πια; Καλοδεχούμενη η δημιουργία ποδηλατοδρόμων και πεζόδρομων, αλλά έτσι, μ’ αυτόν τον τρόπο; Ένα ερευνητικό πρόγραμμα που ανατέθηκε σε συγκοινωνιολόγους, αρκεί για τη μελέτη και την υλοποίηση μιας εκτεταμένης πολεοδομικής επέμβασης στην καρδιά της πρωτεύουσας; Η διαπλάτυνση των ήδη μεγάλων πεζοδρομίων στοχεύει εντέλει στη διευκόλυνση της κίνησης των πεζών ή στη δημιουργία χώρων για την επέκταση τραπεζοκαθισμάτων;

Δυστυχώς για άλλη μία φορά η αρχιτεκτονική απουσιάζει, διότι κρίνεται μάλλον άχρηστη από τους αρμόδιους! Ούτε φαίνεται να απασχολεί κανέναν ότι για τέτοιες σοβαρές παρεμβάσεις στο σώμα της πόλης, το νομοθετικό πλαίσιο προβλέπει τη διενέργεια αρχιτεκτονικών διαγωνισμών, όπως και την απαραίτητη διαβούλευση με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και όχι μόνον με τον Εμπορικό Σύλλογο Αθηνών. Επεμβάσεις που οφείλουν να βασίζονται σε διεπιστημονικές συνεργασίες και μελέτες που θα λαμβάνουν υπόψη τους όλες τις παραμέτρους και θα σταθμίζουν τις ενδεχόμενες επιπτώσεις στον κοινωνικό ιστό. Διαδικασίες που ακολουθούνται στα περισσότερα μέρη του κόσμου, αλλά όχι βεβαίως στη χώρα μας. Γιατί, κάθε επέμβαση στο ζωντανό σώμα της πόλης δεν είναι ποτέ ουδέτερη, έχει χρώμα και μάλιστα έντονο!

Σε μία ευνοούμενη χώρα, ο δημόσιος χώρος της πόλης δεν μπορεί από κανέναν να θεωρείται ιδιωτική υπόθεση, ούτε να σχεδιάζεται ερήμην των πολιτών της! Απαιτεί σοβαρό διάλογο με τη συμμετοχή όλων και όχι μόνον των τεχνοκρατών. Πάνω απ’ όλα, χρειάζεται να εκπονηθεί ένα ευρύτερο πολεοδομικό σχέδιο αποσυμφόρησης της πόλης, αξιόπιστα μέσα μαζικής μεταφοράς και βεβαίως προσεκτικός και ποιοτικός αστικός σχεδιασμός των επιμέρους περιοχών, ξεκινώντας από τις υποβαθμισμένες και ξεχασμένες γειτονιές της, προσφέροντας λύσεις σε υπαρκτά προβλήματα, υπηρετώντας τις πραγματικές ανάγκες των πολιτών. Το “Είναι”, μ’ άλλα λόγια, και όχι το “Φαίνεσθαι” της Αθήνας.

